

Les Monografies del Montseny

AGUSTÍ VULART RIERA
Amics del Montseny

Resum

Les *Monografies del Montseny*, editades per primer cop el 1985 per l'Associació d'Amics del Montseny (institució creada l'any 1975), tenen com a objectiu la divulgació anual d'estudis, coneixements i investigacions sobre l'àrea geogràfica del Montseny.

Amb el volum 36, editat l'any 2021, les *Monografies* formen un corpus literari d'unes 9.500 pàgines, en les quals han col·laborat uns 350 autors amb un total de 610 articles. Si les ajuntem als més de dos mil treballs publicats sobre el massís en diferents llibres, articles, estudis, investigacions, mapes, guies, etc., es pot fer un gran puzzle de tot el territori del Montseny.

Segons Òscar Farrerons, l'actual director, les *Monografies* constitueixen la «Bíblia del Montseny», i Martí Boada, conegut divulgador ambiental molt lligat al massís, les qualifica com un gran «patrimoni del Montseny».

Paraules clau

Montseny, *Monografies*, estudi, investigació

Resumen

Las Monografies del Montseny

Las *Monografies del Montseny*, editadas por primera vez en 1985 por la Asociación d'Amics del Montseny (institución creada en 1975), tienen como objetivo la divulgación anual de estudios, conocimientos e investigaciones sobre el área geográfica del Montseny.

Con el volumen 36, editado en el año 2021, las *Monografies* forman un corpus literario de unas 9.500 páginas, en las que han colaborado unos 350 autores con 610 artículos. Si juntamos estos a los más de dos mil trabajos publicados sobre el macizo en diferentes libros, artículos, estudios, investigaciones, mapas, guías, etc., se puede hacer un gran puzzle de todo el territorio del Montseny.

Según Òscar Farrerons, su actual director, las *Monografías* constituyen la «Bíblia del Montseny», y Martí Boada, conocido divulgador ambiental muy vinculado al macizo, las califica como un gran «patrimonio del Montseny».

Palabras clave

Montseny, *Monografies*, estudio, investigación

Abstract

The Monografies del Montseny

Every year the *Monografies del Montseny*, first brought out in 1985 by the Associació d'Amics del Montseny which was set up in 1975, publish studies, insights and research on the geographical area of Montseny.

Following volume 36 released in 2021, the *Monografies* make up a literary corpus of some 9,500 pages in which around 350 authors have contributed 610 articles. Putting these together with the over 2,000 other works about the massif published in a range of books, articles, studies, research, maps, guides, etc. makes it possible to build a large jigsaw puzzle of the entire territory of Montseny.

Òscar Farrerons, the current editor, says that the *Monografies* are the “Bible of the Montseny”, while Martí Boada, a renowned environmental populariser with close ties to the massif, describes them as a great “heritage resource of Montseny”.

Key words

Montseny, *Monografies*, study, research

Introducció

La celebració de les X Jornades d'Estudiosos del Montseny a Viladrau, poble on es va fundar l'Associació d'Amics del Montseny (1975), va ser la raó per a exposar la història i els continguts de les *Monografies del Montseny*, que van ser creades per l'Associació el 1985.

S'han publicat 36 volums, un per any des de la seva fundació l'any 1985, i sumen:

- 9.500 pàgines,
- 350 autors,
- 610 articles.

Inclouen:

- Els premis de poesia Montseny, celebrats anualment a Viladrau.
- Els premis de fotografia Montseny, celebrats en un municipi diferent del Montseny anualment els anys 1989-2009.

Les Jornades d'Estudiosos del Montseny, organitzades des de fa quaranta anys per la Diputació de Barcelona, han aportat un nombre de col·laboracions similar al de les *Monografies del Montseny*, però amb un caràcter més científic.

Els directors de les *Monografies* han sigut: mossèn Pladevall, la Sra. Roser Bofill, el Sr. Joan Campaña, el Sr. Josep Maria Panareda i, actualment, el Sr. Òscar Farrerons.

L'autor que més articles ha publicat és Mossèn Pladevall, amb 62 col·laboracions de tipus històrics dels municipis del Parc, castells, monestirs i personatges famosos.

En Joan Portals i en Josep Maria Panareda han escrit 27 i 26 articles, respectivament. El primer ha escrit sobre temes històrics i sobre llibres antics, i el segon, sobre botànica.

En Carles Albesa i en Martí Boada han escrit 18 i 17 articles, respectivament. El primer ha escrit sobre temes anecdòtics, postals, esports i accidents, i el segon sobre evolució de l'home, dels boscos, l'etnografia (ciència que estudia i analitza els costums i tradicions d'un determinat poble) i l'etnologia (ciència que intenta conèixer les causes i raons que donen origen a aquestes manifestacions dels pobles).

Josep Masnou (amb 15 articles), Josep Nuet (amb 8) i Maravillas Boccio (amb 8) han col·laborat amb en Josep Maria Panareda.

Altres autors han publicat amb entre 9 i 14 articles: Jaume Enric Zamora (14), Joan López Cortijo (12), Gemma Font (11) –amb la col·laboració de Sandra Pujaades (9)–, Quim Mateu (10), Jaume Oliver (10), Josep Manuel Rueda (9), Jordi Tura (9), Xavier Cateura (9) i Òscar Farrerons (9).

En total, hi ha 17 autors amb 237 articles.

La important col·laboració de 333 persones, que han aportat interessantíssims coneixements, estudis, anècdotes personals, etc., constitueix un fons documental extraordinari sobre el Montseny.

Martí Boada qualifica les *Monografies del Montseny* com un gran «patrimoni del Montseny».

Les portades de les monografies han estat fetes principalment per Núria Novellas, Xavier Framis, Joan Mercè i Carles Puche.

En l'índex d'autors de cada llibre, hi ha una breu autobiografia d'aquests autors.

Cada autor publica una bibliografia en el seu article. Una riquesa que aporten les *Monografies* és la gran quantitat bibliogràfica sobre el Montseny.

Les *Monografies* han comptat amb la col·laboració de les diputacions de Barcelona i Girona, els ajuntaments del Parc i algunes empreses.

Resultats

Els principals temes tractats a les *Monografies* es poden classificar de la manera següent:

- Història.
- Ciències.
- Tradicions o artesanía.
- Arquitectura.
- Cultura o humanitats.
- Altres.

Intentaré enumerar el contingut de cadascun dels temes:

- **Història**
 - Història dels municipis del Parc.
 - Les guerres: dels Remences, dels Segadors, dels Carlins, de la Independència (del Francès).
 - Els bandolers: Serrallonga, Toca-Sons i Perot lo Lladre.
 - Els trabucaires.
 - Les propietats: casal d'Espinzell, casal Sobrevia, el Bellit, Mas Rusquelles, Mas Tortades, la Figuera, Can Gat, Can Dragó, la Sala de Viladrau i Mas Martorell.
 - Els personatges famosos: el compte de Fluvià, Sant Antoni Maria Claret, el beat Miró de Tagamanent, el general Moragas i els Cabrera.
 - Llibres parroquials.

- **Ciències**

- Geologia: erosió periglacial; estructura, estratografia i usos del sòl.
- Hidrologia: riu Tordera, rieres d'Arbúcies i de Santa Coloma, el Congost, riera Major de Viladrau; estudi de les fonts: localització i anàlisi de les aigües; pous de neu, pous de glaç i l'aigua embotellada per beure.
- Climatologia: núvols, boires, vents, tempestes, nevades, glaciació. Espai Patxot de Mosqueroles.
- Silvicultura: boscos de pins, alzines, roures, castanyers, fagedes, avets; arbres monumentals com el castanyer de Can Cuc de Cànoves, el castanyer de Nou Branques de Viladrau, les sequoies, els avets i la fageda de Santa Fe.
- Botànica: orquídies, herbes remeieres, bolets i l'herba de Sant Segimon (endèmica).
- Zoologia: llop, senglar, serps, liró gris, ratpenats i tritó (endèmic).
- Ornitologia: ocells dels espais culminals, de prats, boscos i rius.
- Les papallones en els diferents territoris del Parc.
- La vespa asiàtica.
- Medicina: topografia mèdica de Viladrau; pandèmies i epidèmies.
- Fotografia: postals antigues.
- Cine: pel·lícules rodades en el Parc i sobre el Parc.

- **Tradicions o artesanía**

- El pastoratge i el condomini.
- La transhumància.
- Les comunitats ramaderes prehistòriques.
- Les comunitats de regants.
- L'evolució del sòl: artigar i sembrar.
- L'evolució de l'agricultura: vinya, cànem, cereals i soja.
- El carboneig i els bosquerols.
- Les fargues d'aram.
- Els molins de cereals, paper i oli.
- Els forns de pega i de calç.
- L'estructura familiar de les cases de pagès i de les cases pairals.

- **Arquitectura**

- Castells: Montsoriu, Fluvià, Montclús, Tagamanent, Centelles i Taradell.
- Monestirs: Breda, Sant Segimon, Sant Marçal i Santa Magdalena de Mosqueroles.
- Esglésies: rutes sobre el romànic; esglésies del segle XVII al XIX.
- Comunidors: Sant Esteve de la Costa, Aiguafreda de Dalt, etc.
- Ermites: de l'Avencó, l'Arola, Sant Elies i Sant Miquel de Barretons.
- Arqueologia: època megalítica, els ibers, èpoques preromana, romana i medieval.

- Masies tradicionals a barris com les Paitides de Viladrau i del Francès al poble de Montseny.
- Modernisme: cases d'estiueig a la Garriga, Viladrau i Figueró.
- Arquitectes: Puig i Cadafalch, Raspall, i Duran i Reinalts.
- **Cultura o humanitats**
 - Museus: de Breda (els Forns i Aragall), Arbúcies (Etnològic del Montseny), Sant Pere de Vilamajor (Rectoria Vella) i la Masia Mariona de Mosqueroles.
 - Pintors: Destorrens, Pidelaserra, Rusiñol, Anglada Camarasa, Morell i Guinart.
 - Escriptors: Verdaguer, Joan Maragall, Guerau de Liost, Marià Manent, Salvador Espriu, Eugeni d'Ors, Jaume Bofill i Ferro, i Mossèn Pere Ribot.
 - Llibres dels escriptors esmentats.
 - Revistes: *La Creu del Montseny*, de Verdaguer.
 - Guies d'excursionisme: d'Osona, el CEC, Alpina, López Cortijo i Roma.
 - Festes poètiques: de Riells, Mosqueroles i Viladrau.
 - Festes populars: Corpus Cristi a Arbúcies i la Garriga, les Enramades d'Arbúcies, de la Castanya a Viladrau, del Flabiol a Arbúcies, ball de gitanes al Vallès i Ball del Serrallonga a Osona.
 - Aplecs: de Matagalls, Sant Elies a Vilamajor i Sant Marçal del Montseny.
 - Goigs d'esglésies i ermites.
 - Llegendes: la bruixeria, les dones d'aigua i el drac de Vilardell.
 - «Societat i territori» (escrit d'André Breton).
- **Altres temes**
 - Esports: campionat de luge al Matagalls, campionat d'Europa de muntanya de cotxes de Campins a Santa Fe, cursa atlètica Matagalls-Montserrat i altres.
 - Accidents d'aviació.
 - Incendis forestals.
 - Plagues humanes: la pesta i la COVID-19.
 - Plagues als boscos: castanyers i pinedes.
 - Plagues zoològiques: el conill.
 - Projectes de funiculars i cremalleres a Santa Fe.
 - El sanatori del Brull.
 - Projecte del sanatori al Villar.

Conclusions

Estudis que es poden fer a l'àrea del Parc Natural i Reserva de la Biosfera

- Entre els anys 1900 i 1950 el sector primari (les masies del Montseny abandonades sumen més de 700) ha evolucionat cap als sectors secundari i terciari: industrialització en els municipis del Parc Natural i Reserva de la Biosfera, i especialització en els sectors turístic, hoteleria, cases rurals i educació ambiental.
- L'evolució del polígons industrials per municipis del Parc.
- L'evolució de les indústries tèxtils (a Sant Celoni i Palautordera), minera (a Gualba, Viladrau, el Brull, Figueró), embotelladora d'aigua per beure (a Arbúcies i Viladrau), làctia artesanal (a Fogars de Montclús i Montseny), química i farmacèutica (a la Tordera), terrissaire (a Breda), paperera (a Palautordera), carrossera (a Arbúcies), mobiliària (a la Garriga), càrnia (a les tres comarques), alimentària i de begudes de cereals (a Viladrau) i de cervesa (a Tona).
- La construcció.
- La gestió dels boscos.
- En un escrit de l'obra *Llibre primer de la historia cathalana en la qual se tracta de historia o descripció natural, ço es de cosas naturals de Cathaluña*, de l'any 1600 del jesuïta Pere Gil (1551-1622), hi diu: «de La Tordera se trau or en forma de fulletes petites, redones ó triangulars, ó quadrades: com unes lletilles, y més petites però molt primes».

Informació addicional

- 36 números de les *Monografies del Montseny* (diversos autors).
- En l'annex al volum número 36 figura l'índex de tots els autors amb els seus articles publicats i indicació del número de la monografia.
- En l'annex al volum número 36 hi figuren les normes d'interès per als autors d'articles per a ser publicades a les *Monografies del Montseny*.

Bibliografia

Monografies del Montseny, núm. 36. Barcelona: Ulzama Digital, S.L. 291 p.